

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

Tárgy

378.78

Hely

Idő

"1919"

Személy

Szerző: ~

Cím: *Az Országos Zeneakadémia kérdése.*

Forrás: *Az Újság*

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

((

Az Országos Zeneakadémia kérdése.

Irta Hubay Jenő dr.

A forradalom után nagy mozgalom keletkezett írók, tudósok és művészek között, hogy a forradalmi vívmányokat irodalmi, tudományos és művészi téren is biztosítsák. E mozgalomnak egyik eredménye volt az Alkotó Művészek és Tudományos Kutatók Szövetségének megalakulása Pékler Gyula dr. egyetemi tanár elnöksége alatt. A másik; az Irodalmi és Művészeti Szaktanács, melynek elnöke maga Hock János, a Nemzeti Tanács elnöke. Én ugy a szövetségnek, mint a szaktanácsnak tagja vagyok. Mind a kettőnek van egy zenei csoportja, melynek legnevesebb zeneszerzőink és zeneiróink tagjai. E zenei szakcsoportok külön üléseit tagtársaim bizalmából én vezetem, mint elnök. Ismerem tehát társaim nézeteit. Igen sok terv és kívánság merült fel, de egy sem, a mely az Országos Zeneakadémia megreformálására, vagy szervezetének megváltoztatására irányult volna. Minden kívánság abban jegezesedett ki, hogy legkiválóbb zenészekből álló országos szaktanács szerveztessék, melynek a közoktatásügyi minisztériumban fontos személynél kérdések elintézésénél döntő befolyást biztosítsanak. Ez által eljélt akarják venni a zenészek, hogy legvitalább ügyeiket meghallgatásuk nélkül, többnyire egyoldaluan, protekciós szempontok szerint intézzék el. A Nemzeti Tanács irodalmi és művészeti szaktanácsának egyik januári ülésén Hock János elnök bejelentette a közoktatásügyi és kultuszminisztérium kettéválasztását és a közoktatásügyi minisztériumnak művészeti osztállyal való kibővítését, a melynek élén művész kormánybiztos vagy államtitkár állana és erre vonatkozólag kérte a szaktanács véleményét. E célból egy hattagú szűkebb bizottság alakult, a melynek szintén tagja lettem. E kisebb bizottságot a közoktatásügyi miniszter urnak Hock János be is mutatta. Az elnök ur tolmácsolta a miniszternek az Irodalmi és Művészeti Szaktanács kívánságait. A hattagú bizottság már nem jött össze

és így nem is nyilatkozhatott. Pár nappal később a közoktatásügyi miniszter kinevezte Kernstock Károly festőművészt képzőművészeti és Reinitz Béla dr.-t zenei kormánybiztosnak. Az előbbi kinevezésével a képzőművészek vannak hivatva foglalkozni. Mindenestre a képzőművészeti ügyek gyepölje egy széles látókörű szakbeli művész közé került. Reinitz Béla dr. kinevezése azonban nem keltett általános megugrást. Sokan kérdezték, vajjon összpontosult-e benne az egész számottevő zenei közvélemény bizalma, a mikor e fontos állást elfoglalta? Így hát mi zenészek ugyanabban a helyzetben vagyunk most, mint voltunk a forradalom előtt. Ismét egy ember kezébe került a zenei ügyek intézése, a ki a zenei szakbizottságok meghallgatása nélkül kezdte meg működését és befejezett tények elé állítja a zenészvilágot. A zenészek legnagyobb része keresetéből él. Ha el is fogadják tehát a „befejezett tények” politikáját, ez csak a kényszer hatása alatt lehetséges, beleenyugodni abba nem fognak. A kormánybiztos ur a hazai zeneművészet legfőltettebb és legéletbevétebb tényezőjét, a Zeneakadémiát vette honzék alá. Nagyon aktuális és idővös talán, ha az intézet multjára, keletkezésére és fejlődésére, legalább vázlatosan, visszatérintek.

A zeneakadémiai terv visszanyulik a 60-as évek végére. Simonyi, Bartay, Abrányi és mások fáradoztak ennek a tervnek megvalósításán. 1875-ben mag is valósult. Az akkori lyok — bevezették. Később a tanár- és művészképző vált szükségessé, ezeket is felállítottuk. Bámulatos szellem ragadta magával az egész tanári testületet, egy cél felé törekedett mindenki, s ez az intézet nagysága volt. Csakugy ontotta a Zeneakadémia évről-évre a zeneszerzőket, karmestereket, énekeseket, zongora- és hegedűművészeket. Az ország — bár a Zeneakadémia behatása alatt a vidéken is rohamosan fejlődött a zenekultúra — nem tudta a sok tehetséges fiatal zenészt foglalkoztatni. Ley hát külföldön keresetek sokan közülük érvényesítést és ott nemcsak maguknak, de az országnak és főképpen Zeneakadémiájának szerettek hirt és dícsőséget.

Luék az intézetnek köszönhető tehát a magyar zeneművészet mai magas színvonala. A külföldön mindenhol a legnagyobb tisztelettel emlegetik. Évről-évre több növendék jelentkezett Európa minden államából, sőt Amerikából is. Szóval a Zeneakadémia nagy kulturértékünk, a melynek sokszorosan nagy jelentősége van ma, midőn hazánk nagyrészt megszállva tartják és feldarabolásunkról ellenségeink nyíltan tárgyalnak és más fegyverünk nincs, mint a magasabb kultúra fegyvere.

Azt kértem tehát, miért sürgös ennek az intézetnek a megbolygatása, miért kell hazánk többi égo testrészehez még a Zeneakadémiát is lángba borítani? Németországban, mely hasonló politikai átalakuláson ment keresztül, mint Magyarorszag, eddig senkinek sem jutott eszébe a zeneintézetek megreformálása. Pedig a berlini Kgl. Hochschule für Musik állandó támadásnak van kitéve a legkompetensebb zenészek részéről, mert rendkívül sokba kerül az államnak a működése eredménytelen.

Művészi téren az erőszakos ugrások végzetesek és mindig a meglévőnek a megsammisításához vezetnek. Egy zeneintézetben, konzervatóriumban radikális irányzatok lehetetlenek, mert a legradikálisabban fejlődő művészeknek előbb mégis a zene legkonzervatívabb alapismertetét kell elsajátítaniuk. A zeneelmélet, ellenpontozat és fuga szabályai merevek és ezekhez nyúlni nem lehet. Az egyes művészek zsenialitásától függ, hogy azokat műveikben hogyan alkalmazzzák. Tehát a jó zeneintézetnek első sorban az a feladata, hogy a régi elveken alapuló zenetudományokat helyesen és célirányosan tanítsa. A legmodernebb zene eredményeit pedig mindig lehet egy-egy külön tanszékkel képviseltetni. Még inkább vonatkozik ez az előző művészetre. A meddig hegedülni és zongorázni fognak, a főirányelvek örökösök, megváltoztathatatlanok maradnak.

De ha a kormánybiztos ur más nézetet van s azt találja, hogy a Zeneakadémia nem felel meg többé hivatásának, nem kellene-e ez esetben is a honzék aláalkalmazása előtt egy igaz szakértőkből álló konziliumot tartani? A kormánybiztos ur, ugy látszik, ezeknek a véleményere nem kíváncsi. Első dolga volt, hogy föl-

szólította a 60 évet betöltött tanárokat, hogy a nyugdíjazásukra vonatkozó kérvényt nyújtsák be. Elsősorban ez az igazgatóra vonatkozik, továbbá 6-7 olyan tanárt ért ez váratlanul, a kik legnagyobb részét jó egészségben, frissen és a legnagyobb buzgalommal élnek tanári hivatásuknak.

Ez többszörösen káros intézkedés! Mert nálunk, mint mindenütt, nagy nehézségekkel jár egy tanszék betöltése rütermelt erővel. Hát még ha egyszerre hat-hét tanszékot kell betölteni. Eddig minden kinevezésnél az volt a főszempont, hogy magyar művészeket kell alkalmazni. Találnak-e ennyit azonnal és ha igen, ez esetben is nagy pénzösszegek a következménye. Mert a 60 évesek nyugdíjukat, az új tanárok fizetésüket húzzák, tehát ezeket az állásokat kétszeresen díjazták. A Zeneakadémiának nem érdeke, hogy a kipróbált pedagógusokat idő előtt nyugdíjba kényszerítsék. Nincs semmiféle szabály vagy törvény, a mely ezt az eljárást indokolhatná. De ha volna is, ez semmiesetre sem vonatkozhatik a kiváló pedagógusokra, mert ezek minél idősebbek lesznek, annál nagyobb tapasztalatokkal rendelkeznek s tudásukat hatványozva, mintegy komprimalva tudják a fiatalságra átültetni. *Kimeríthetetlen* volna azoknak a világhírű pedagógusoknak a névsora, a kik 70 éves korukon túl még folytatták áldásos működésüket. Csak egy-két nevet említek a közelimből. A heggedümasterek közül: *Joachim, Massart, Auer*. Az énekmasterek közül: *Marchesi és Viardot* asszonyok és *Stochhausen*. A zongorapedagógusok közül: *Leschetitzky, Saint-Saens, Sganbati, Diemer, Marmontel*. Mi haszna van a Zeneakadémiának abból, ha például *Herzfeld* Viktort, ezt a nagyérdemű, széles látókörű, kiváló művészt, ki mestere nemcsak szakmájának, hanem a szónak és írásnak egyaránt, nyugdíjba küldik? Vagy miért akarnak szabaddulni *Moravcsik* Geza dr.-tól, e nagyműveltségű, minden modern dr.-mért rajongó pedagógustól, a kinek oly rendkívüli érdemei vannak a Zeneakadémia fejlődése és föllendülése körül?

Mihalovitch Odőn, a ki a 70 évet is megtöltötte korban, a törvény értelmében nyugdíjba küldhető. De eszébe jutna-e a francia kormányának *Gabriel Faure*-t, a párisi Conservatoire igazgatóját nyugdíjazni, a ki szintén 70 éven felüli korban van és a kinek érdemei a Conservatoire körül távolról sem hasonlíthatók *Mihalovitch*éhoz. *Mihalovitch*nak mindig volt érzelme a legmodernebb zene törekvései iránt, a melyeknek képviselőit a Zeneakadémiá-

kormány intuitív érzéssel Liszt Ferenczet nyerte meg az új intézet szellemi vezetőjének, a ki viszont kötelezte magát arra, hogy egyenként egy pár hónapot Budapesten fog eltölteni. Liszt számára ideiglenesen a régi pesti Halter 2-ik számú kétemeletes házában béreltek lakást és ugyanott volt a Zeneakadémia helyisége. Az intézet titkára az öreg Ábrányi lett. Igazgatónak Erkel Ferenczet, kivüle még tanároknak *Volkmann* Róbertet és *Nikolits* Sándort neveztek ki. Liszt elnöke volt ennek a kis körnek. Valami magasabbrendű zeneintézetet akartak létrehozni, de tulajdonképpen nem volt az egyéb egy felsőbb zongoratanfolyamnál. A növendékek csekély számban jelentkeztek, legfőbbnyire olyanok, a kik más tanintézetekben már elvégezték zenei tanulmányaikat és még a „Liszt-tanítvány” jelzőre áhítoztak, melyet egész életükön át kamatoztathattak. Liszt polgárius egyszerűséggel rendezett fogadószobája szellemi központja lett az akkori művelt és előkelő pesti köröknek. Pesti tartózkodása alatt, a mely némelykor igen rövidre, csak egy-két hónapra volt szabva, majdnem minden vasárnap délelőtti zenei matinékat rendezett. A Zeneakadémia mint tiszteletet akkor még alig élt, alig működött, de már akkor rányomta Liszt az ő nagy egyéniségének helyegét. Viszont az intézet későbbben híven őrizte meg a mester irányelveit és tradícióját. A zongoratanítás teljesen az ő elvei szerint, az ő szellemének jegyében történik ma is. *Scendy* Árpád is ez elveknek köszöni fényes pedagógiai eredményeit. Természetes és kívánatos, hogy ez így is maradjon, mert

ha pl. *Beethoven* alapított volna egy zeneintézetet, milyen nagyszerű szentélye volna ez a *Beethoven* tradícióknak!

Zeneakadémiánk 1879-ben új hajlékot kapott az *Andrássy*-uton. Ott Lisztnek már megfelelőbb lakást nyújtottak. Közvetlenül a lakószobái mellett volt a terem, körülbelül 250 ember számára, melyet egy *Dangl* Antal-féle két regiszteres orgona is díszített. Liszt itt is folytatta a matinékat és egybejűjtötte a zeneőröket és zenekedvelőket. De Liszt nem tévesztette szem elől az intézet nagy érdekelt sem, a melyek a magyar zenének fejlődésével szoros kapcsolatban voltak. Ő jól tudta és ezt sokkal későbbben *Antwerpenben* nekem is mondotta, hogy egy intézetnek, a mely eredményeket akar felmutatni, nemcsak fényes nevrekre, hanem elsősorban kiváló pedagógusokra, tanítómesterekre van szüksége, főképpen olyan országban, a mely — akkor még — a zenekultúra terén gyermekcipőben járt. *Erkel* és *Volkmann* nagy nevek, de pedagógusok nem voltak. Zenei tehetség azonban Magyarországon mindig volt elég, csak a szakképzettség hiányzott. Hol és kitől is tanulhatták volna meg a mesterséget? Mennyi nagy tehetségünk (hogy egyénhányat említek: *Egressy* Béni, a *Szozat* szerzője, *Szentirmay* Elemér, *Simonyi* Kálmán, kiknek szívük-agyuk tele volt zenével és zenei gondolatjal), sajnos, csak fűtűlve komponált. Illetőleg mások vetették papírra a szép gondolatokat. Ezt tudta Liszt és ezért hozta ide közénk *Koessler* Jánost, a kitűnő pedagógust, a ki német alapossgal képezte ki majd minden ma számottevő zeneszerzőnket. *Koessler* 28 évi rendkívüli munkásság után visszavonult hazájába. Nekem bucsuzásakor azt mondta: Megyek, mert úgy érzem, most már vannak elegend tanítványaim közül, a kik helyemet elfoglalhatják és magyarul folytathatják munkásságomat. Mint méltó utód helyét *Herzfeld* Viktor foglalta el.

1882-ben öt új tantárgy vétetett fel a tanítás körébe: orgona, magánének, karének, magyar nyelv és prozódia, végül az olasz nyelv. De a tantárgyak e kibővítésével sem lett még

erőteljes az intézet és nem felelt meg magasabbrendű hivatásának. Liszt 1835-ben hunyta le szemeit és ekkor jutott az intézet a fordulóponthoz. Volkman meghalt, Erkel Ferencz aggkora folytán alig törődött az intézettel. A pedagógiai eredmények elmaradtak. A Zeneakadémia az elposványosodás küszöbén állott. Ebben a kritikus időpontban kaptam én az akkori közoktatásügyi, minisztertől, Trefort Agostontól a meghívást. Én akkor Brüsszelben a királyi konzervatóriumban Vieuxtemps tan-zsékét foglaltam el. Megvallom, nehezemre esett otthagyni huszénkét éves koromban a szép állást, de nem haboztam, győzött bennem a teletvágy s hevitett a gondolat, hogy hazám fejletlen zenekulturájának fellendítése érdekében küzdhetek. Pedig az intézet igazgatója, Gevaert nagyon megnehezítette távozásomat: „fehér lapot” nyújtott át nekem azzal a megjegyzéssel, hogy ha maradok, a belga kormány minden kívánságomat teljesíteni kész. Hazajövetelemet ama feltételhez kötöttem, hogy Popper Dávid is kapjon meghívást, mert úgy éreztem, hogy az akkori kezdetleges zenei viszonyok között én egyedül elmerülnek. Ezt a kormány belátta és így 33 évvel ezelőtt megkezdtem működésemet Budapesten Koessler és Popper társaságában igen nehéz viszonyok között! Csakhamar beláttuk, hogy a Zeneakadémia újja kell szervezni. Messze vezetne, ha az akkori kérdelmeket vázolni akarnám. Mihailovich Ödön 1837-ben lett igazgatója az intézetnek és az ő nevéhez fűződik a Zeneakadémia nagyarányú fejlődése és a mai magas színvonalra. A Zeneakadémia folyton változott, folyton átalakult, nagyobbodott, erősödött és így az átalakulás és fejlődés stádiumában maradt. Elkerülhetetlenek voltak az előkészítő osztá-

ban ki is nevezte. Az ő távozását, enyhén szólva, méltóbb formába lehetett volna önteni. Liszt Ferenczet 65 éves korában sikerült a Zeneakadémiának megnyerni; 75 éves korában még tanított és interpretálta Beethovené. Mi, akkori fiatal emberek, lába nyomait csó-

kultak és boldogok lettünk volna, ha még 90 éves korán túl is csodálhattuk volna az ő káprázatos egyéniséget.

Végül még kell magyaráznom, miért szóltam fel. Egyszerű polgári családból származom és külföldön nevelkedtem. Ott szívtam magamba a szélső radikális eszmék iránti lelkesedésemet, a melynek a legkonzervatívabb körökben és időkben mindig kifejezést is adtam. Nem zárkoztam el semmiféle üdvös és helyes reformtól, a mely szükségesnek mutatkozott. Talán szerénytelenség nélkül állithatom, hogy némiképp én is hozzájárultam ahhoz, hogy a Zeneakadémia a világ legjobb intézetei sorába emelkedett. Egy tökéletes szépségű épület restaurációjához, azt hiszem, a legkitűnőbb építőmesterek is csak a legalaposabb megfontolás és a legmesszebbmenő óvatossággal nyulnának, mert a restaurációból igen könnyen rombolás keletkezhetik. Én sem tudnék a Zeneakadémia egy *rögtönzött* radikális átalakításához hozzájárulni; előbb a legkompetensebb és legtapasztaltabb zenészeink véleményét kell meghallgatni, ennek mellőzésével az intézet sorsa a legnagyobb veszélybe kerülhet.

Szántalanszor kínáltak meg engemet külföldi nagy zeneintézetek tanári és igazgatói állásokkal. Ezek közt volt a londoni „Royal Academy of Music”. A háboru kitörése előtt pár évvel a chicagói konzervatórium vagyon kínált évenként, ha átveszem a mesteriskolát. Én nem ma tem, mert abban a hitben éltem, hogy még szolgálatot tehetek a magyar zene-művészetnek. Most azonban, midőn észrevettem, hogy megkérdéseim nélkül gördőll a szer-kér, ebből azt következtetem, hogy többé én ream szükség nincs, levonom tehát a konzervenciát és megyek. Viszavauolok. Úgy érzem, hogy álláspontom ismeretesevel tartoztam a közvéleménynek s a zeneakadémiai kérdés fölvetésével pedig az intézet jövőjének!